

Əliövset BƏŞİRLİ

**Günlər keçəcək,
Şeirələrin gəzəcək
Dodaq-dodaq sənsiz.
Məhəbbətin gəzəcək,
Ürək-ürək sənsiz.**

Rəsul Rza

Müqtədir şairimiz, xeyirxahlığını heç vaxt unutmadığım Əliağa Kürçaylı haqqında xatirələr məni uzaq, unudulmaz tələblik illərinə aparır. O vaxt yayığış müəllimlərimin - gözəl tədqiqatçı jurnalistlər Nureddin Babayevin və Nəriman Zeynalovun köməyi, xeyir-duası ilə mətbuata təzəcə ayaq açmışdım, ara-sıra qezetlərdə yazılarım dərc olunur, efiədən səsim gəlirdi.

Bir dəfə qış imtahan sessiyasından sonra rayona gedəndə firsətdən istifadə edib yazı hazırlamaqdan ötrü Salyan pambıq zavodunda oldum. Sexləri gəzib qeydlərimi götürəndən sonra direktor Mikayıl Hüseynovla kabinetində görüşdüm. O, Salyanda sayılıb-seçilən, sanballı, xeyirxah bir insan, səriştəli təşkilatçı kimi böyük hörmət sahibi idi. Cəbhədə həlak olan atamın etibarlı dostu kimi xətrimi çox istəyirdi. Söhbətimizin sonunda təhsilimlə maraqlandı. Biləndə ki, əlaç təqaüdü alıram, yazılarımın qonorarını da üstünə gələndə evdə ehtiyacım olmur, gözləri güldü. Nə fikirləşdise:

- Sənə bir iş tapşıracağam, - dedi, - Yazıçılar İttifaqına get, Əliağa Kürçaylıyla görüş, tanış ol, həm də mənim salamımı ona yetir. Çox yaxşı adamdır. Bax ha, yadımdan çıxmasın.

İki gün sonra köhnə kişilərin dostluğunun, haqq-salamının nəyə qadir olduğunu gördüm. Onda bildim ki, Mikayıl kişi məni niyə məhz Əliağa Kürçaylının yanına gəndərib. Böyük hörmət bəslədiyi dostunun adını eşidən şair məni sorğu-suala tutdu. Universitetin jurnalistika şöbəsində oxuduğumu, "yazıb-pozduğumu" söylədim. O, cəld ayağa qalxdı, bir qədər kənarında dayanan yazıçı dostları ilə tələm-tələsik sağollaşdı və mənə sarı döndü: "getdik!" "Qaz-24"-ün sükani arxasına keçib o vaxtkı Radio və Televiziya Komitəsinə sürdü. Sədrin müavini, şair dostu Ənvər Əlibeyli ilə çox səmimi görüşüb məni tapşırırdı. Ənvər müəllim daxili telefonla baş redaktor Hacı Hacıyevi çağırıb mənimlə tanış etdi. Çox keçmədi ki, Azərbaycan radiosunun ştatdankənar müxbiri kimi vəsiqə aldım, efiərdə reportajlarım, lent yazılarım səsləndi...

Universiteti bitirib bir müddət rayon qezetində çalışdım, sonra Azərbaycan radiosunun ştatdankənar müxbiri olduğum redaksiyasında redaktor vəzifəsində işə başladım, ordan da televiziyanın "Gəncələr" şöbəsinə müdir təyin edildim. Baş redaktor, gözəl yazıçı-publisist Nahid Hacızadənin öz xatirəsində yazdığı kimi "Yaşımızın, ömrümüzün gözəl günləri idi. Ürək-ürəyə verib işləyirdik. "Gəncələr" redaksiyası az vaxtda öne çıxdı, şöhrətləndi..."

İllər keçdikcə, müxtəlif ictimai işlərdə, vəzifələrdə çalışsam da, hələ tələbə ikən qolumdan tutub mənə dayaq olan, xeyirdə verən Əliağa Kürçaylının yaxşılığını unutmadım. Sevimli şairimizin kitabları stolumun üstündən əskik olmadı, onun xeyirxahlığa, insanpərvərliyə səsləyən, "Vətən övladını sorğu-suala tutan" poeziyası ömrüm boyu yol-yoldaşım, sirdaşım oldu:

**Bir əyinə paltar, ağıza çörək,
Bir dodağa gülüş olmusanmi heç?
Qışda alovlanıb dolu tonqaltək
Soyuq bir otağa dolmusanmi heç?**

**Yayda gün başları dağlayan zaman,
Sərin bir çətirə dönmüsənmi sən?
Bir Vətən övladı ağlayan zaman,
Söylə, tutmusanmi onun əlindən?**

İndi yaşımın ahıl çağında onunla təsəlli tapıram ki, vəzifə, səlahiyyət sahibi olanda haqqı nahaqq verməmişəm, imkanlıları, sadə insanları, çalışqan, işgüzar cavanları, müdrik ağsaqqalları özümə dost bilmişəm, həmişə destekləmişəm, xeyirxahlığa çalışmışam. Və belə vaxtlarda xeyirxahlıq müəssəməsi olan şairin meğrur siması gözlərimin önündə canlanıb, mübariz, insana qürur hissi aşılayan poeziyası qulaqlarımda səslənib:

**Bu eşqi, sevinci, səmimiyyəti
Gətirən anamın öz əli idi.**

**O əllər düzlüyün, işin, zəhmətin
Qüdrətdən yaranmış heykəli idi.**

Əliağa Kürçaylının yeniyetməlik, mənim və yaşdılarımın uşaqlıq çağları çörəyin qəhətə çıxdığı, aclığın qənim kəsildiyi, cəbhədə vuruşan atalarımızı əvəz edən analarımızın övladlarını yaşatmaq naminə kişi qeyrətilə çalışdıqları müharibə illərinə təsadüf edib.

Şairin ustalılıqla yaratdığı Ana obrazı - onun doğma anasının, ərinin cəbhəyə yola salan, müharibənin qurtarmağına 3 ay qalmış "qara kağız"ını alan, ehtiyacın zillətinə qatlaşan, zamanın sərt sınağının sındıra bilmədiyi mənim anamın, o ağır illərin bütün analarının "Qüdrətdən yaranmış heykəli"dir.

***

Əliağa 9-cu sinfi bitirəndən sonra 10-cu sinfə yox, işə getdi. Salyan dəmir yolu stansiyasında fəhlə işlədi. Ailənin güzəranı ağır idi, ana çatdırı bilmirdi.

Bir gün axşamüstü işdən qayıdanda o, qapı ağızında tanış poçtalyonla rastlaşır. Poçtalyon ona Bakıdan, redaksiyadan göndərilən pulu - şeirinin müəllif haqqını verir. "Deməli, şeir dərc olunanda pul da verirlər", - ilk dəfə qonorar alan Əliağa düşünür.

Ertəsi gün onu raykomun birinci katibi öz kabinetində qəbul edib deyir:

- Səni Bakıya çağırırlar, Yazıçılar İttifaqına. Bilirsən kim çağırırlar? Səməd Vurğun!

O, "Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı" yazılmış vəərəqi Əliağaya uzadır. Burada yazılmışdı: "Gənc şair Əliağa Kürçaylı bir həftəlik çörək kartoçkası ilə təmin edib, 1947-ci il iyun ayının 16-da Yazıçılar İttifaqında keçiriləcək gənc yazıçıların birinci respublika müşavirəsinə göndərməyinizi xahiş edirik.

Azərbaycan Sovet Yazıçıları İttifaqının sədri Səməd Vurğun."

... Əliağının Natəvan klubunda oxuduğu şeirlər Səməd Vurğunun xoşuna gəlir. Müşavirədən sonra onu kabinetində qəbul edən böyük şair müdrik qərar qəbul edir. Əliağının Bakıda saxlatdırır, Yazıçılar İttifaqının maddi köməyiylə fəhlə-gənclər məktəbinin 10-cu sinfində oxumasına imkan yaradır. Əliağa məktəbi bitirib universitetin filologiya fakültəsinə daxil olur. Nəhayət, Moskvada M.Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunda ali təhsilini başa vurur.

***

Əliağa Kürçaylı "Səməd Vurğun taleyimizdə" və "Üfük genişliyi" publisistik məqalələrində öz xeyirxahlıq haqqında ürək dolusu söhbət açır, qürurla deyir ki, yalnız məsləhətlərlə, tövsiyələrlə kifayətlənməyən Səməd Vurğun uzun illər ona ustad dərsləri verib, böyük inam bəsləyib: "Bu cavanın böyük gələcəyi var. Mən onun əsərlərini oxuyanda öz gənclik illərimi xatırlayıram."

Akademik Bəkir Nəbiyevin çox haqlı olaraq yazdığı kimi, "böyük şairin öz gənc həmkarı haqqında məhz Səməd Vurğuna məxsus geniş ürəklə dediği sözlər əsl xeyir-dua kimi səslənmiş və müstəcəb olmuşdur. Əliağa Kürçaylı şeir, sənət aləmində ustadının layiqli davamçısı kimi şöhrət qazanmış, öz sələfinin adına layiq gözəl əsərlər yazıb-yaratmış, poeziyada olduğu kimi dramaturgiya, nəsr, tənqid, bədii publisistika və tərcümə sahəsində də diqqətəlayiq uğurlara imza atmışdır."

***

Xeyirxahlıq müəssəməsi olan Səməd Vurğunun layiqli varisi Əliağa Kürçaylı da belə bir şəxsiyyət idi. O, gözəl insani keyfiyyətləri müdrik sələfindən estafet kimi qəbul etmişdir. Bu gün bir çox qələm sahibinin onu böyük minnətdarlıqla, ictimai yad etməsi təsadüfi deyil. Onlar Əliağa Kürçaylının ürək genişliyindən, xeyirxahlığından söz açırlar.

Tanınmış şair Zəmin Mahmudov "Əliağa Kürçaylı - yaxşılıq etmək üçün yaranmış insan" sərlövəli xatirəsində yazmışdır: "Mən Əliağa Kürçaylıni tanıyandan sonra "Poeziya nədir?" sualına özlüyümdə belə cavab vermişəm: "Poeziya yaxşılıq deməkdir, özü də təmənnsiz yaxşılıq". "Əliağa Kürçaylı kimdir?" sualına qısa və qəti cavabım belədir: "Əliağa Kürçaylı - yaxşılıq etmək üçün yaranmış insan."

Qələm dostum, istedadlı şair Ramiz Məmmədov deyir ki, xeyirxahlıqdan, humanizmdən söz düşəndə gözümün önünə Əliağa Kürçaylı gəlir. Onun yaradı-

cılığını uca bir zirvəyə bənzətmək olar. Başqa bir zirvə isə şairin bənzərsiz, müdrik şəxsiyyətidir. Tanıyanlar yaxşı bilir ki, polad kimi əyilməz olan bu insanın səxavəti, xeyirxahlığı sərhəd bilməzdi. Onu xatırlayanda günəşə boylanmış palıd ağacı yada düşür.

**Qarşıda bir palıd var,
Üfük cah-cəlalıdı.
Arxası uca dağlar,
Buludlar xəyalıdı.**

***

Azərbaycan ədəbiyyatının və mədəniyyətinin görkəmli simaları, ədəbiyyatşünas alimlər, akademik Məmməd Arif, Abbas Zamanov, Əkbər Ağayev, Yaşar Qarayev vaxtilə Ə.Kürçaylı yaradıcılığına yüksək qiymət vermiş, onun ədəbi fəaliyyətini səciyyəyləndirən dəyərlə, maraqlı fikirlər söyləmişlər.

Akademik Bəkir Nəbiyev şairin çoxsaylı ədəbi fəaliyyətini yüksək qiymətləndirməklə yanaşı, lirikasına xüsusi önəm

verir, onun özəlliyini, bənzərsizliyini məxsusi vurğulayır.

Filologiya elmləri doktoru Vaqif Yusifli yazır ki, Əliağa Kürçaylı eyni zamanda epik janrın böyük ustadıdır. Yaradıcılığının ilk illərindən epik poeziyaya meyl göstərən şair ömrünün axırlarına qədər 25 poemaya imza atmışdır: "Muğan axşamları", "Durnalar cənuba uçur", "Sınaq", "Nargindən əsən külək", "Daş hasar", "Məhəbbət", "Ana", "Zamanın hökmü"...

Əliağa Kürçaylının lirik və epik yanını bir araya gətirdiyi yaradıcılıq palitrasında doğurduğu duyğu və ovqatdan asılı olma-yaraq hər rəngin öz yeri, öz işığı var.

***

**Hərdən sına özünü, çəkib bir az kənara
Kənardan bax özünə.**

Bu misralar Əliağa Kürçaylının insan, şair obrazını nəzərimizdə canlandırır. İb-rətamiz həyat yolu keçən, pak, bütöv şəxsiyyəti ilə yaradıcılığı arasında tam vətəndə olan sadə, təvəzökar, həm də böyük qürur sahibi bir insanın - Kürçaylının obrazını!

Filologiya elmləri doktoru, professor Əmirxan Xəlilov yazır ki, Ə.Kürçaylı həyatda və poeziyasında təvəzökar, sadə olduğu qədər də ciddi, sərt və eyni zamanda mərd bir insan-şair ömrü yaşamışdır. Onun qısa şimşək ömrü... ədəbiyyatımızda əsl fədakar sənətkar ömrü kimi qalacaqdır.

Böyük şair həyatda hər şeyə - hadisələrə və insanlara münasibətində daim tamlığa, bütövlüyə can atmış, bu keyfiyyətləri oxucularına aşılamaşdır.

Şair bütövlüyü, tamlığı insanın öz ləyaqətini gözləməyində, əyilməzliyində, mərdlik və dəyanətində görür, ömrünü güdəzə verib, qəflətdə yaşayanlara, başgicrəyənlərə bütün varlığı ilə nifret edirdi:

**Bircə yol verilir ömrün insana,
Tapılmış pul kimi baxma sən ona.
Ya çatdır kişitək bu ömrü sona,
Ya daldə yer ara, ayaqda yaşa!**

**Ömrünü bir cürə keçirir hərə,
Yüzü də yaşayır bəzən boş yerə.
Sən də qartal kimi ucal göylərə,
Ya sürün ilantək, torpaqda yaşa!**

Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə qələm dostu Kürçaylıni "şairimizin döyüşkən əs-gəri" saymış, onun uğurlarına sevinmiş, "Bütövlük" kitabını şairin mənavi böyüklüyündən, bütövlüyündən, mübarizliyindən rəmzi kimi qiymətləndirmişdir.

Ə.Kürçaylı 30 illik yaradıcılığının qayəsini təcəssüm etdirən bu kitabında oxucularını düzlüyə, paklığa, böyük hərflərlə yazılması BÜTÖVLÜYƏ səsləmiş, özü də "qartal kimi göylərə ucalanlardan" olmuşdur. Ədəbi tənqid şairin yaradıcılığının il-dən-ilə kamilləşdiyini, poeziyamızın gözəl nümunələrini yaratdığını qeyd edirdi. O, Əməkdar incəsənət xadimi fəxri adını almışdır. "Bütövlük" kitabı Dövlət Mükafatı-

na təqdim olunmuşdu. Ancaq... həmin mükafata layiq görüləndə özü bundan xəbər tutmadı...

Tələ ona qibtə ediləsi ilham, istedad, cəlbədicə görkəm, boy-buxun, qamət, yarışlıq sifət, əqli kamillik, fiziki sağlamlıq vermiş və... cəmi 52 yaşında ələcsiz xəstəliyə düşər etmişdi. O, bütün ağrı-lara dözüür, canından əziz bildiyi övladını düşündü: "Ülkəri qoruyun, gözünüz üstündə olsun", - pıçıldayırdı.

Evin matəm sükutunda şivən qopanda ananın gözləri balasını axtardı, görmədi: "Hani Ülkər? Axtarın, tapın balamı", - haray saldı.

Axtardılar, cəmi iyirmi dəqiqə sonra tapdılar... gec tapdılar. "Xəzərin dalğaları onu qanadına almışdı. Dəniz hönkürdü... O gün ürəkləri yandıran, əbədiyyət ünvanlı bir dastan yarandı - Əliağa-Ülkər dastanı. Ata-bala sevgisinin şah nəğməsi!" (Nahid Hacızadə)

... Onları müşaiyət edən izdiham gen küçələrə, dərd-qüssə ürəklərə sığırırdı. Həmin o son vidalaşma mərasimində ixtiyarsız olaraq mərhum müəllimimiz tədqiqatçı jurnalist alim Nureddin Babayevin sözlərini ürək ağrısı ilə xatırladıam:

- Bu dünyanı bəzən elə yaxşı insanlar tərək edir ki, adam yaşamağının xəcalətini çəkir.

Şairin həyat yoldaşı Şəhla xanım: - İkisini də "Vağzalı" ilə yola saldıq... Ülkərin qəbrinə xonçalar düzüldü...
Bəxtiyar Vahabzadə:

**Bir kam almamışdı hələ dünyadan
Bəs niyə ölümə can atdı Ülkər?
Verib öz ömrünü ataya qurban
Öz qısa ömrünü ucaltdı Ülkər.**

Nəbi Xəzri:

**Bu nədir, saralıb-soldu şəfəqlər,
Dünyaya göz yumdu ata da, qız da.
Bu nədir, Ülkərsiz qaldı üfüqlər,
Qaldı Kürçaylısız Kür çayımız da.**

***

Qələm dostum, tədqiqatçı jurnalist, Bakı Dövlət Universitetinin professoru Mahmud Mahmudov böyük bir inamla yazır: "Şairin qəlb aləminə, könlüllər dünyasına ən uğurlu səfəri vətəndən sonra başlanıb. Zaman onu cismən bizdən uzaqlaşdırdıqca həmişəbahar, tərəvətli əsərləri şairi bizə daha da yaxınlaşdırır... Belə bir uzaqlıqdan, belə bir ucalıqdan Əliağa Kürçaylı daha doğma, daha əzəmətli görünür."

... Cəlilabadda işləyəndə qonağıam olan Vaqif Səmədoğluna Əliağa Kürçaylı barədə xatirəmi danışdım. O, Səməd Vurğunun Əliağa Kürçaylıya köməyindən, atasının Üzeyir Hacıbəyovun xeyirxahlıqları barədə xatirələrindən söz açdı. Dedi ki, Səməd Vurğun müdriklərin bu kəlamını söyləməyi xoşlayırdı: Tanrının sevimli bəndələri xeyirxah insanlardır, dünyanı yaşadan, gözəlləşdirən xeyir eməllərdir.

***

İllər keçir, ölməz əsərləri ilə əbədiyaşar şair 95-i haqlayır. Mən böyük sənətkarın ruhu qarşısında baş əyir, qələmindən çıxan sözləri Ana Kürümüzün suyu kimi içirəm:

**Sən mənə ömrüm boyu
Bir bulanıq Kür suyu,
Bir söyüd yarpağı ver.
Canımdan əziz olan,
Üstündə çiçək solan
Şor Muğan torpağı ver.**

***

**Mən onda hara düşsəm,
Hansı diyara düşsəm
Deyərəm vətəndəyəm.
Sən ey Milim, Muğanım,
Doğma Azərbaycanım,
Deyərəm ki, səndəyəm!**

Dünyaya gözünü Kürün qırağında, atababa yurdu Salyanın qədim Qaraqaşlı kəndində açan, Kürün suyu, çörəyi, balığı, mer-meyvəsi ilə boy atan, illər keçdikcə Kürçaylı təxəllüslü gözəl bir şair kimi tanınan, şöhrəti Muğana, Mile, Şirvana, bütün Azərbaycana sığmayan, yaratdığı inciləri dünya xalqlarının dillərinə tərcümə olunan qüdrətli sənətkar poeziya kəhkəşanında öz zirvəsini fəth edib:

**Dost, qoca dünyada zirvə sözü var,
Ora nə ox çatar, nə güllə çatar.
Zirvələr önündə gücsüzdür düşməni,
Zirvə bir qaladır, zirvədəyəm mən,**

- deyən Əliağa Kürçaylının həmişəyaşar poeziyası fəth etdiyi zirvədə günəş kimi parlayır, solmaz çələng kimi xoş ətir saçır.